ПОНЯТТЯ ТА СИСТЕМА ЗАГАЛЬНИХ ПОЛОЖЕНЬ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Палюх В. А.,
магістрант, кафедра правознавства, ПУЕТ;
науковий керівник – Іщенко Т. В.

Україна невпинно крокує в напрямку до Європейського Союзу, який є взірцем справедливості й права в усьому світі. Та перебування в даній організації неможливе без наявності такого важливого та ключового поняття як правова держава. В свою чергу правова держава означає, що боротьбі зі злочинністю та покращенню якості роботи підрозділів, які здійснюють слідчу діяльність відводиться важлива роль. Адже саме від їх роботи залежить, наскільки розгляд провадження та винесення по ньому рішення будуть відповідати принципам законності, обґрунтованості та вмотивованості, якими керуються суди під час здійснення своєї діяльності.

Очевидно, що слідчі органи мають виконати великий обсяг підготовчої і клопіткої роботи, для того щоб в подальшому було винесено справедливий та законний правозастосовний акт.

Здійснювана правоохоронними органами діяльність, яка передує судовому провадженню називається досудовим розслідуванням. То ж стадію досудового розслідування кримінальні провадження аж ніяк не можуть оминати. Бо якісне і успішне завершення цієї стадії кримінального провадження створює необхідні умови для належного здійснення правосуддя у будь-якій державі.

Питання досудового розслідування досліджували такі вчені, І. В. Басиста, Т. М. Барабаш, М. С. Городецька, Ю. М. Грошевий, Є. Г. Коваленко, Л. М. Лобойко, В. Т. Маляренко, В. В. Молдаван, В. В. Назаров, Н. В. Неледва, Г. М. Омельяненко, В. О. Попелюшко, О. Ю. Татаров, Л. Д. Удалова, І. В. Чурікова та інші.

Загальні положення досудового розслідування – це встановлені кримінальним процесуальним законом правила, які визначають особливості досудового розслідування та найбільш істотні вимоги, які пред'являються до порядку провадження процесуальних дій і прийняття рішень. У них містяться правові вимоги, що забезпечують досягнення цілей і виконання завдань кримінального провадження на досудовому розслідуванні. Вони рівною мірою, за окремими винятками, поширюються на обидві форми досудового розслідування – досудове слідство та дізнання. Глава 19 КПК «Загальні положення досудового розслідування» містить низку таких загальних умов. Однак це не означає, що інші процесуальні норми, розміщені в інших главах, не визначають зміст всієї стадії досудового розслідування; таким чином, і вони підпадають під поняття її загальних положень (наприклад, провадження розслідування групою слідчих, взаємодія органів розслідування та ін.) [7, с. 346].

До загальних положень досудового розслідування належать норми КПК України, які регулюють:
– початок досудового розслідування;
– підслідність;
– об'єднання і виділення матеріалів досудового розслідування;
– місце проведення досудового розслідування;
– строки досудового розслідування;
– розгляд клопотань під час досудового розслідування;
– ознайомлення з матеріалами досудового розслідування до його завершення;
– недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування тощо [2].

Загальні положення досудового розслідування доцільно класифікувати на такі групи: 1) загальні положення, які визначають процесуальну діяльність учасників кримінального провадження на початку досудового розслідування (дізнання, досудове слідство); 2) організаційно-правові загальні положення досудового розслідування (строки досудового розслідування; підслідність та місце проведення досудового розслідування; об'єднання та виділення кримінальних проваджень); 3) загальні положення досудового розслідування щодо забезпечення таємниці та окремих процесуальних прав учасників кримінального провадження (подання та вирішення клопотань на стадії досудового розслідування; ознайомлення з матеріалами кримінального провадження до його завершення; нерозголошення відомостей досудового розслідування) [8].

Досудове розслідування – це стадія кримінального провадження, яка починається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань і закінчується закриттям кримінального провадження або направленням до суду обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності [2].

Однак деякі науковці дають власне визначення даній стадії. Так, О. Ю. Татаров розглядає досудове розслідування як здійснювану відповідно до вимог КПК діяльність органів досудового розслідування, спрямована на встановлення ознак злочину, виявлення, особи, яка його вчинила, викриття злочинного характеру діяльності цієї особи, збирання, дослідження, оцінку, перевірку і використання доказів, забезпечення правильного застосування закону, охорону прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, а також суспільства і держави [9, с. 70].

А такий дослідник, як Т. М. Барабаш, вважає, що досудове розслідування – це юридична процедура визначення порядку розв'язання кримінально-правового конфлікту за допомогою процесуальних дій: слідчих (розшукових), у тому числі й негласних, процесуальних заходів кримінального провадження, з метою створення доказової бази для прийняття підсумкового рішення

на цій стадії – закриття кримінального провадження або направлення до суду обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності [6, с. 117].

Юридичною підставою для здійснення досудового розслідування є отримання інформації про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, а також про події і факти, які можуть сприяти їх розслідуванню і розкриттю, що є невід'ємним завданням для всіх працівників поліції [4].

Досудове розслідування розпочинається з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Реєстр утворений та ведеться відповідно до КПК України з метою забезпечення:

– реєстрації кримінальних правопорушень (проваджень) та обліку прийнятих під час досудового розслідування рішень, осіб, які їх учинили, та результатів судового провадження;

– оперативного контролю за додержанням законів під час проведення досудового розслідування;

– аналізу стану та структури кримінальних правопорушень, вчинених у державі;

– інформаційно-аналітичного забезпечення правоохоронних органів [5].

Досудове розслідування кримінального проступку повинно бути закінчено протягом 1 місяця з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку.

Якщо внаслідок складності провадження неможливо закінчити досудове розслідування кримінального проступку (дізнання), цей строк може бути продовжений до 2 місяців районним (міським) або іншим прирівняним до нього прокурором.

Досудове розслідування злочинів повинно бути закінчено протягом 2 місяців з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні злочину. Цей строк досудового розслідування злочинів може бути продовжений:

– до 3 місяців – керівником місцевої прокуратури, заступником Генерального прокурора;

– до 6 місяців – слідчим суддею за клопотанням слідчого, погодженим з керівником регіональної прокуратури або його першим заступником чи заступником, заступниками Генерального прокурора;

– до 12 місяців – слідчим суддею, за клопотанням слідчого, погодженим з Генеральним прокурором чи його заступниками.

Строк досудового розслідування обчислюється з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань до дня звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності або до дня ухвалення рішення про закриття кримінального провадження [2].

Таким чином, загальні положення досудового розслідування – це система встановлених Кримінальним процесуальним законом правових положень, що визначають процесуальний порядок провадження досудового розслідування. Досудове ж розслідування – це регламентована кримінальним процесуальним законом діяльність компетентних правоохоронних органів, що полягає у збиранні, дослідженні, оцінці, перевірці та використанні доказів з метою попередження, запобігання та розкриття злочинів, забезпечення правильного застосування, закону, та закінчується винесенням правозастосовного акту за її наслідками. Неякісне виконання завдання органом досудового розслідування, допущенні ним помилки чи порушення вимог кримінального процесуального закону можуть спричинити і судову помилку, як про це свідчить практика.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України від 28 черв. 1996 р.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р.
3. Про організацію діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України: наказ МВС України від 06 липня 2017 р. № 570.
4. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: наказ МВС України від 07.07.2017 р. № 575
5. Про затвердження Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань: наказ Генеральної прокуратури України № 139 від 06.04.2016.
6. Барабаш Т. М. Проблемні питання етапності досудового розслідування в кримінальному провадженні України // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2013. – № 5. – С. 115-119.
7. Грошевий Ю. М. Кримінальний процес: підручник. – Х. : «ПРАВО», 2013. – 824 с.
8. Павловський В. В. Загальні положення досудового розслідування: Автореферат. – К, 2016.
9. Татаров О. Ю. Досудове провадження в кримінальному процесі України: теоретико-правові та організаційні засади. – К. : «ВПП ПРОМІНЬ», 2012. – 640 с.